

הכרובים והמנורה – מקשה אחת

גדליה גרינוולד

כאשר מתבוננים בציווי התורה על בנית כלי המשכן, רואים שנים מן הכלים שונים מן השאר בכך שעשייתם צריכה להיות מקשה אחת. הכרובים: "ועשית שנים כרובים זהב מקשה תעשה אותם משני קצות הכפרת" (שמות כה יח). והמנורה: "כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו כלה מקשה אחת זהב טהור" (שם שם לו). וקשה, מה הקשר בין שני כלים אלו דוקא ומה באה ללמדנו הדרישה שיהיו מקשה אחת. חז"ל פירשו, שלכרובים פני תינוק זכר ונקבה ופניהם מופנים כלפי הכפורת וגבם כלפי חוץ כתלמיד היוצא מלפני רבו (ילקוט מעם לועז, שמות). "והם פורשי כנפיים" - מרמז על שהשפע התורי מגיע מן גבוה מעל גבוה. והונחו הכרובים על הארון לרמוז שהתורה האלוקית ניתנה באמצעות השכלים הנבדלים כי המלאכים נקראים כרובים. (על פי חומש רב פנינים "ענין הכפורת"). וכך מפרש הנצי"ב (העמק דבר, שמות כה יח):

"דמשמע זוג כרובים א' זכר וא' נקבה ללמדנו דאהבה בין ישראל לאביהם שבשמים... הוא אהבת המשפיע המושפע, שטבע היצירה מחייבם שכך הוטבע הבריאה שיהא המשפיע משתוקק להשפיע באהבה על המושפע ממנו, והמושפע עיניו תלויות תמיד להמשפיע. כך תשוקתו של הקב"ה להשפיע תמיד ברכה באהבה על ישראל, וכלשון חז"ל בב"ר פ"כ אין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל שנאמר ועלי תשוקתו, וישראל עיניהם תלויות רק להקב"ה."

על המילים "כפתור ופרח" (שמות לז יט), שבתיאור עשיית המנורה, כותב העמק דבר:

"והנה ראינו ברבה פ' מקץ דרבי טרפון בשעה שהיה אחד אומר לפניו דבר הגון בתורה היה אומר כפתור ופרח. ושיחת רבן של ישראל מלמדנו שהבין אשר בכפתורים ופרחים של המנורה רמוז חידושי תורה שיש בהם שכל טוב לעושיהם. ומש"ה אמר למי שחידש דבר טוב שהוא כפתור ופרח שעל המנורה. וכבר נתבאר ר"פ תצוה שהמנורה בכלל

מרומז להאיר על חכמת התורה בפלפולה של תורה והחקירה
והעיון... והגביעים משוקדים ללמדנו שכ"ז אינו בא אלא
ע"י שקידה."

הכרובים נמצאים על הארון שבתוכו לוחות העדות שהן התורה
שבכתב, והם מסמלים את קבלת התורה מאת הקב"ה; ואילו המנורה מרמזת
לתושבע"פ המחודשת ע"י לומדיה. וכן מפרש המדרש (במ"ר טו):

"א"ל הקב"ה למשה לא בשביל שאני צריך לנרות הזהרתך
על הנרות אלא לזכותכם... תדע כשאדם בונה בית עושה לו
חלונות צרות מבחוץ ורחבות מבפנים כדי שיהא האור
נכנס מבחוץ ומאיר מבפנים ושלמה שבנה ביהמ"ק לא עשה
כך אלא עשה חלונות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ כדי
שיהא האור יוצא מביהמ"ק ומאיר לחוץ... אמרו ישראל
לפני הקב"ה רבש"ע לנו אתה אומר שנאיר לפניך אתה הוא
אורו של עולם והאורה דרה אצלך... א"ל הקב"ה לא שאני
צריך לכם אלא שתאירו לי בדרך שהארתי לכם, למה,
לעלות אתכם בפני אומות שיהיו אומרים ראו היאך ישראל
מאירין למוי שהוא מאיר לכל העולם..."

התורה שבע"פ באה לבאר את התורה שבכתב, להאיר ולגלות את מה שניתן
בתורה הכתובה; ואור זה נרמז במנורה.

יוצא אם כן, ששני כלים אלו, הכרובים והמנורה, מביעים את
היחס שבין ישראל לתורה. הכרובים מרמזים על מסירת התורה מלמעלה,
מהקב"ה, תורה שבכתב בבחינת התערוחת דלעילא, כפי שמתבטא הדבר
בפסוק המדבר בהם: "ונועזתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני
הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר אצוה אל בני ישראל"; ואילו
המנורה מסמלת את התורה שבע"פ, את פעולת האדם המקבל, התערוחת
דלתתא, הבאה לידי ביטוי בפסוק: "בהעלותך את הנרות".

גם הכרובים, הרומזים על תורה שבכתב, וגם המנורה, הרומזת
לתושבע"פ, צריכים להיעשות מקשה אחת. וכן הוא בתורה, "תורת ה'
תמימה", הן תורה שבכתב והן תורה שבע"פ אינן ניתנות לחלוקה וכוחן
בשלמותן.